

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Факультет соціальної та психологічної освіти

Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

освітній ступінь бакалавр

на тему:

МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

Виконала:

здобувачка III курсу, 32 групи
спеціальності 231 «Соціальна робота»
освітня програма «Соціальна робота
(Соціально-психологічне консультування)»
Нестерчук (Ровен) Аліна Віталіївна

Керівник:

доктор філософії
з соціальної роботи,
доцент кафедри
соціальної педагогіки та соціальної роботи
Алла ВОЙТОВСЬКА

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент
Галина БОНДАРЕНКО

Умань 2023

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	6
1.1 Поняття, зміст та структура морально-психологічного забезпечення	6
1.2 Морально-психологічний стан як складова морально-психологічного фактора та предмет морально-психологічного забезпечення.....	11
1.3 Морально-психологічний стан повсякденної діяльності та під час виконання завдань за призначенням	22
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНЕ ВИВЧЕННЯ СТАНУ МОРАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У Збройних силах України	30
2.1 Дослідження морально-психологічного стану у Збройних силах України	30
2.2 Практичні рекомендації з підвищення морально -психологічного забезпечення у Збройних силах України	40
ВИСНОВКИ	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	53

ВСТУП

У сучасних умовах при появі нових воєнних загроз національній безпеці України вирішальне місце відводиться морально-психологічній стійкості та готовності особового складу ЗС України до виконання завдань за призначенням. Найбільш гостро це проявилось у ході відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації на території Донецької та Луганської областей, де поряд із традиційними засобами збройної боротьби проти особового складу сил оборони та населення, активно застосовується весь комплекс засобів негативного інформаційно-психологічного впливу.

Серед найважливіших проблем, які вирішують команди усіх рівнів та їх заступники, органи військового управління, начальники родів військ та служб, службові особи структур МПЗ тощо, виділяється морально-психологічне забезпечення (МПЗ). Введені в бойові статuti, настанови та засади застосування ЗС України як самостійний вид, МПЗ органічно вписується в загальну систему всебічного забезпечення застосування військ. Воно здійснюється у тісній взаємодії з оперативним, технічним, тилувим, медичним забезпеченням.

МПЗ – це комплекс заходів, які здійснюються з метою формування, підтримання та відновлення морально-психологічного стану особового складу військ (сил) необхідного для успішного виконання завдань за призначенням. Зміст МПЗ полягає в організації і проведенні заходів його основних функціональних складових: інформаційно-пропагандистського забезпечення та зв'язків з громадськістю, психологічного забезпечення, соціально-правового забезпечення, культурологічного забезпечення та захисту від негативного інформаційно-психологічного впливу противника.

Війна і вирішення завдань забезпечення обороноздатності держави – специфічна сфера людської діяльності, яка вимагає мобілізації і надмірного напруження фізичних та духовних (морально-психологічних) сил суспільства, держави та їх збройних сил. Формування та підтримання відповідного духовного стану суспільства і морально-психологічного стану

особового складу військ (сил) як у мирний час, так і в період воєнного протиборства неможливі без наявності у населення країни, його соціальних груп, збройних сил, військових колективів конкретної особистості духовного (морально-психологічного) потенціалу. Саме тому морально-психологічний фактору у сучасній війні (збройному конфлікті) набуває особливого значення, стає одним із головних для держави та її збройних сил.

Психологічні особливості військових досліджували ряд дослідників, а саме: Ліпатов І.І. Шестопалова Л.Ф., Афанасенко В.С., звернувши свою увагу на процеси психічної адаптації військовослужбовців до бойових умов.

Сучасна війна є випробуванням матеріальних та духовних сил народу, держави і її збройних сил. Тому кожна держава підтримує свою обороноздатність на такому рівні, щоб гарантовано забезпечити надійний захист суспільства.

Вище зазначене і визначає актуальність дослідження та вибір теми: «Морально – психологічне забезпечення у Збройних силах України».

Об'єкт: процес морально-психологічного забезпечення військовослужбовців у збройних силах.

Предмет: особливості морально-психологічне забезпечення у ЗСУ.

Мета: проаналізувати та практично дослідити особливості морально-психологічного забезпечення у ЗСУ.

Завдання:

1. Теоретично проаналізувати поняття, зміст та структура морально-психологічного забезпечення.

2. Визначити морально-психологічний стан як складову морально-психологічного фактора та предмет морально-психологічного забезпечення.

3. Розкрити морально-психологічний стан повсякденної діяльності та під час виконання завдань за призначенням.

4. Розробити практичні рекомендації з підвищення морально-психологічного забезпечення у ЗСУ.

Для розв'язання поставлених завдань були використані наступні методи дослідження:

теоретичні: аналіз та подальша систематизація, класифікація, конкретизація літератури, після чого узагальненні і порівняння теоретичних та експериментальних даних;

емпіричні: дослідження морально-психологічного забезпечення у ЗСУ відбувалося з вивчення даних співбесід із людьми/військовослужбовцями.

Теоретична та практична значимість: матеріали дипломної роботи можуть бути використані професорсько-викладацьким складом у процесі проведення навчальних занять з дисциплін, які включають питання підвищення морально-психологічного забезпечення у ЗСУ, а також психологам військових частин у процесі здійснення психологічного супроводу, який передбачає покращення процесу адаптації військовослужбовців та корекцію психологічних станів.

Апробація отриманих результатів. Основні ідеї та результати дослідження були представлені на засіданні кафедри, а також на науково-практичних конференціях та семінарах: II-а Всеукраїнська студентська науково-практична онлайн-конференція «Проблеми та перспективи соціальної роботи та психології в умовах війни» (Умань, 2.02.2023); науково-практичний семінар «Перспективи ефективної роботи соціальних працівників з молоддю» (Умань, 15.02.2023), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми підготовки фахівців соціальної сфери» (Умань, 21.04.2023).

Структура та обсяг дипломної роботи: дипломна робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічує 43 найменування, додатків. Загальний обсяг роботи – 55 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1.1. Поняття, зміст та структура морально-психологічного забезпечення

Морально-психологічне забезпечення – комплекс взаємопов'язаних і скоординованих дій державного і військового керівництва, органів військового управління з метою досягнення достатнього рівня морально-психологічного стану особового складу Збройних Сил і всього населення України для забезпечення обороноздатності держави в мирний і воєнний час, максимального зниження психологічних втрат у військах та здобуття і утримання морально-психологічної переваги над противником з метою ефективного виконання завдань за призначенням у мирний і воєнний час.

Ці різноманітні заходи повинні бути узгоджені між собою за метою, порядком, силами, методами і засобами в різних структурах військової та цивільної адміністрації. Вона включає духовно-психологічну сферу виховання населення України та її Збройних сил. Мета, характер, зміст і спрямованість морально-психологічного забезпечення визначаються Конституцією України, законами про Збройні Сили України та про оборону України, концепцією виховної роботи у Збройних Силах та інших військових формуваннях України, положення про органи військової підготовки у Збройних Силах та інших військових формуваннях України, накази та розпорядження Міністра оборони України та інших посадових осіб, ряд інших документів [36].

Керівництво морально-психологічним забезпеченням у військах здійснюється командиром (начальником) через структури військового навчального закладу. Структури бойових дій призначені для здійснення: бойових дій повсякденного життя військ (сил), бойових дій підготовки та розгортання Збройних Сил України.

Основні завдання організації та формування морально-психологічного забезпечення Збройних Сил та інших військових формувань в Україні визначені

Концепцією військової підготовки Збройних Сил та Концепцією ведення психологічної підготовки Збройних Сил та організації.

Отже, системною специфікою є морально-психологічне забезпечення, яке є комплексом взаємопов'язаних і скоординованих дій органів державного та військового управління. Кожна система складається з певних елементів і є економічною серією, яка поєднує в собі дуже специфічну функціональну модель. Щоб продемонструвати цю систему та продемонструвати конкретну модель, необхідно детально дослідити мету та результат морально-психологічного забезпечення Збройних Сил України.

Мета морально-психологічне забезпечення необхідних військових дій, у тому числі мобілізація сил в усіх сферах діяльності держави у разі виникнення загроз національним інтересам України; здобуття морально-психологічної переваги над противником і збереження умов загрози суверенітету, територіальній цілісності та недоторканності України; формування у особового складу необхідних морально-психологічних, бойових і професійних якостей для виконання обов'язків за призначенням і в екстремальних ситуаціях; забезпечення високої бойової готовності, мобільність, розвиток у особового складу гармонійної духовної культури, виховання свідомості, самовпевненості, підготовку гідного громадянина нашої держави та учасника громадянського суспільства [3].

Морально-психологічне забезпечення високого бойового духу та високого морально-психологічного стану населення і військових в Україні є частиною бойового потенціалу держави та Збройних Сил. Армія не зазнає поразки, доки не усвідомить, що зазнає поразки, тому що перемога – це розумова мета, а не фізичний стан. Ці два терміни «морально-психологічна підтримка» і «морально-психологічний стан» повинні знаходитися в діалектиці один з одним і розглядатися як окреме ціле.

Конфліктно-санаційні дії щодо забезпечення обороноздатності держави вимагають специфічної сфери людської діяльності, що потребує мобілізації та напруги фізичних та інтелектуальних (морально-психологічних) сил суспільства,

держави та збройних сил. Формування і підтримання належного психічного стану суспільства, а також морально-психологічного стану особового складу військ (збройних сил) у мирний і воєнний час неможливі без духовної (моральної) особистості. населення країни, соціальні групи, збройні сили, військова техніка – психологічний) потенціал. Через це морально-психологічний чинник у сучасній війні (збройному конфлікті) має першочергове значення, необхідний для держави та її збройних сил.

Сучасна війна – це випробування матеріальних і духовних сил народу, держави та її збройних сил. Тому кожна держава підтримує свою обороноздатність на такому рівні, щоб забезпечити надійний захист суспільства.

Обороноздатність держави – здатність держави захистити себе у разі збройної агресії чи конфлікту. Обороздатність держави складається з матеріальних та інтелектуальних елементів і є сукупністю економічного, науково-технічного, соціального, морально-психологічного (духовного) та військового потенціалу. [35].

Характер і зміст обороноздатності держави можна розглядати лише в рамках поняття «загальний потенціал держави».

Потенціал – сукупність наявних сил, засобів, запасів (ресурсів) і можливостей, які можна мобілізувати, реалізувати, використати для досягнення мети, вирішення поставлених завдань.

Загальний потенціал держави – це теоретично можлива сукупність ресурсів і можливостей, які держава може мобілізувати та використовувати за певних умов.

Загальний потенціал держави визначається насамперед економічним, науково-технічним, соціальним, морально-психологічним (духовним) і військовим потенціалом, який можна використати в інтересах суспільства.

Економічний потенціал держави – сукупність елементів потенціалу цілісної економічної системи держави, доступних і доповнених для мобілізації основних джерел, засобів країни, які можуть бути використані в інтересах суспільства та його соціальних захисту. Структурно економічний потенціал

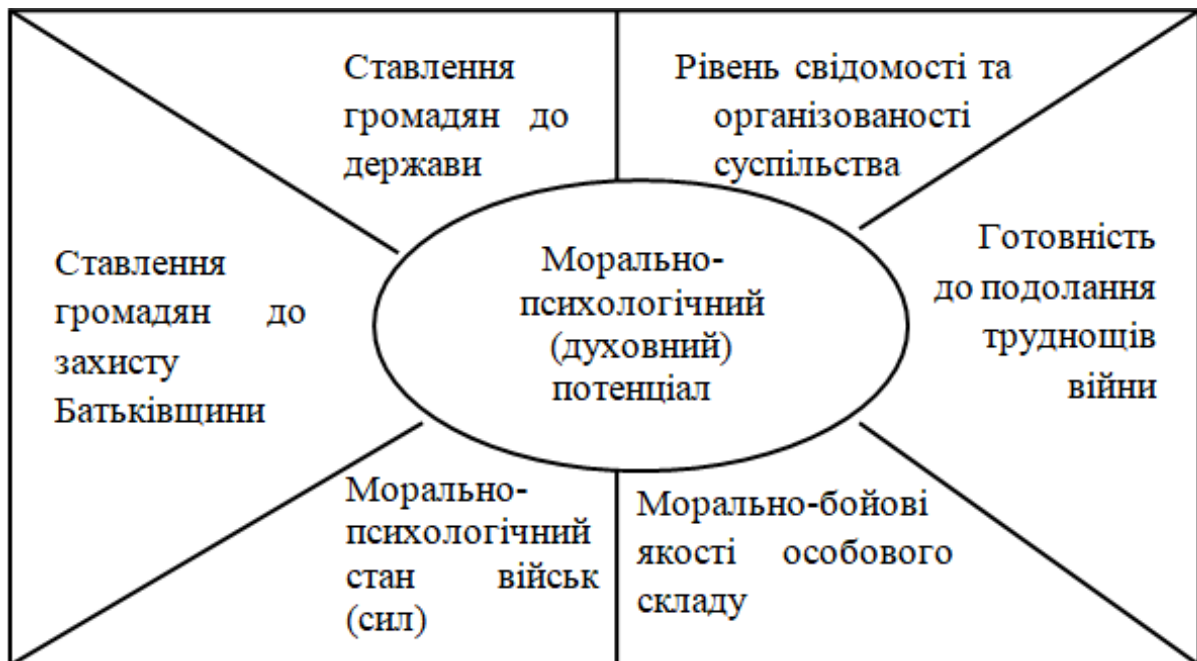
складається з природного, трудового, науково-технічного, технологічного, інформаційного потенціалів тощо.

Науково-технічний потенціал держави характеризує реальні можливості держави використовувати об'єктивні досягнення науково-технічного прогресу. Науково-технічний потенціал включає матеріально-технічну базу, кадри наукової системи, інформаційну систему, організаційно-управлінську підсистему [30].

Соціальний потенціал держави визначається рівнем добробуту суспільства, співвідношеннями між різними категоріями класів, груп, рівнем освіти, охорони здоров'я, культури тощо.

Морально-психологічний (духовний) потенціал визначає здатність нації витримати найбільші напруги, труднощі, втрати, навіть поразки під час війни, не втрачаючи волі до перемоги – активної волі народу та особового складу Збройних Сил за будь-яких обставин. коштує перемоги, готовий йти на будь-які жертви, проявляючи мужність, стійкість і героїзм.

Проте морально-психологічний (духовний) потенціал – це лише можливості, приховані в духовних силах народу, які для їх реалізації необхідно мобілізувати й уміло використати, що є одним із головних завдань морально-психологічного системного забезпечення діяльності нації, війська (сили). Оскільки морально-психологічний (духовний) потенціал є загальними можливостями в духовній сфері, реальна здатність суспільства вести збройну боротьбу і захищати державу визначається тією її частиною, яка реалізується у військовій могутності держави.

Мал. 1. Структура морально-психологічного (духовного) потенціалу

Військовий потенціал держави – сукупність можливостей держави щодо забезпечення воєнної безпеки.

Максимальна кількість сил і засобів (максимальна військова потужність), яку держава може виділити для військових цілей, залежить від сукупного потенціалу держави. Військова міць держави, можливості її нарощування визначаються військовим потенціалом, який залежить від сукупного потенціалу, який може бути використаний в інтересах військового будівництва та зміцнення обороноздатності держави [20].

У такий спосіб держава використовує різноманітні варіанти з різних сфер життя для своєї здатності захищатися.

Отже, військова міць держави – це сукупність сил і засобів, які держава виділяє зі свого військового потенціалу в певний період часу для захисту своїх інтересів; реалізована частина військового потенціалу держави. Військова міць держави — це безпосереднє втілення збройних сил, здатність держави підтримувати та вдосконалювати їх, підвищувати боєздатність, поповнювати підготовленими кадрами, забезпечувати їх сучасним озброєнням і військовою технікою та всіма засобами мирного часу. і міжнародні поставки для

забезпечення військового часу. Чим більший військовий потенціал, тим більша військова міць держави і сильніші збройні сили [21].

1.2. Морально-психологічний стан як складова морально-психологічного фактора та предмет морально-психологічного забезпечення

Контроль морально-психологічного стану людини завжди був актуальною проблемою. Американці та командири тривалий час шукали найбільш ефективні засоби, форми та методи контролю за поведінкою та морально-психологічним станом військовослужбовців. Сьогодні ці питання в Збройних Силах України вже не актуальні. Запровадження морально-психологічного забезпечення як невід'ємного виду забезпечення у підготовці та розгортанні військовослужбовців (сил) потребує переходу до нової моделі, що регулює особистісну поведінку та духовні процеси особового складу (сил). Водночас про остаточний склад говорити зарано.

Отже, в теорії та практиці військової діяльності «моральна готовність», «морально-психологічна готовність», «морально-психологічна стійкість», «моральний дух», «бойовий дух» воїнів – це одне й те саме.

Військово-енциклопедичний словник визначає його так: «Морально-психологічний захист – це морально-психологічний стан особового складу, який дає змогу забезпечити виконання військами (силами) бойових завдань за призначенням» [32, с.43].

«Моральний дух», під «бойовий дух» Словник-манія основних проблемних філософсько-методологічних понять і категорій військового та соціального лідерства. На морально-психологічний стан особового складу впливає моральний дух військових.

По-перше, незважаючи на різні галузі дослідження, такі як філософія, психологія та педагогіка, їх порівняльний аналіз показує, що всі ці терміни чітко визначені Збройними Силами України, зі статутів.

Морально-психологічний стан, як ефективна складова потенційної морально-психологічної (духовної) обороноздатності держави, є тим морально-психологічним фактором перемоги, який створює необхідні умови для якісної діяльності особового складу. підготовка та навчання, бойові та бойові дії, комплексна система забезпечення дислокації військ (збройних сил) [30].

Так, у наукових джерелах морально-психологічний стан особового складу розглядається як досить стабільний період і в той же час мобілізація і налаштованість свідомості і психіки особового складу, психології військових колективів, обмежені певним періодом за часом і завдання. оскільки на адаптацію впливає комплекс факторів.

З огляду на окремі концепції (С. Л. Рубінштейн, К. К. Платонова) запропоноване визначення виходить з ролі морально-психологічного стану як цілої інтегрованої сукупності морально-бойових і психофізіологічних якостей (моральних, військово-професійних, психологічних, психофізіологічних), є ступенем сформованості морально-психологічного стану особового складу і визначають поведінку особового складу в певних умовах ворожнечі. виконувати поставлені завдання.

Морально-бойові якості – це сукупність взаємопов'язаних і взаємообумовлених моральних, військово-професійних, психологічних (психофізіологічних) якостей, необхідних для успішного виконання обов'язків особового складу в мирний і воєнний час [31].

Слід зазначити, що крім військової, фізичної педагогіки існують морально-бойові якості, які визначають рівень фізичного розвитку, підготовленість і здатність воїнів переносити великі навантаження, можливі в умовах сучасного бою (війни). Разом з тим, розглядаючи специфіку військової практики, необхідно мати на увазі, що фізичні показники належать до військово-професійних, оскільки не підготовлений військовослужбовець визначається як професійно неадекватний.

До моральних якостей належать моральні орієнтації, моральні риси характеру, світогляд, ідеали, соціальні інтереси, що сприяють особистості воїна, почуття обов'язку, патріотизм, ненависть до ворогів, особиста відповідальність за захист Батьківщини та відстоювання демократії, почуття честі, колективізм, взаємовідносини. підтримка і так далі.

У структурі морально-бойових якостей лідером є світогляд воїна, який визначає спрямованість і зміст інших компонентів. Світогляд солдата вважає військову мету необхідною та правильною [29].

Морально-психологічний стан особового складу Збройних Сил включає: соціальну активність особового складу, політичну та моральну зрілість, громадянську вихованість; згуртованість військових формувань на основі національних, духовно-моральних цінностей, ступінь морально-психологічної єдності військовослужбовців; внесок у внутрішні та міжнародні справи, реалізація політичних рішень та обов'язків, покладених керівництвом держави; духовна готовність військових захищати Матір-Землю та беззастережно виконувати вимоги військово-політичного керівництва країни, безкомпромісно захищаючи інтереси своєї країни; Впевненість у перемозі над ворогами.

Ядро визначає зміст загального морально-психологічного стану, яким є моральна свідомість, сформована моральними нормами і принципами під впливом зовнішніх факторів, внутрішнього сприйняття, етичних категорій добра і зла, громадянського і військового обов'язку, честі, сумлінність, гідність, мужність, героїзм тощо. Моральна свідомість визначається як набір ідей, переконань і почуттів, які домінують у свідомості людини [28].

До професійних військових якостей відносяться ступінь підготовленості особового складу до якісного ведення сучасної війни, вміле поводження та застосування зброї та бойової техніки, що включає потребу особового складу у навчанні військовим навичкам, бойовій підготовці, глибоких теоретичних знаннях, а також у отриманні практичних. Знання техніки та озброєння, освоєння тактико-технічних понять, навченість

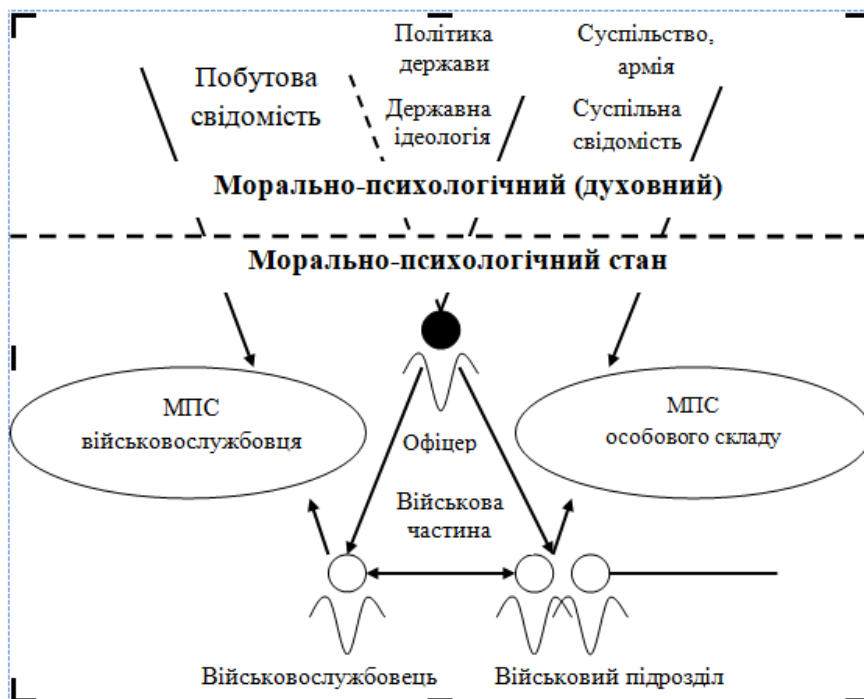
організації та бойової діяльності, навички наступу, дисциплінованість, гордість і любов до військової професії, любов до військової справи, військової техніки, зброї включає навчально-бойову підготовку.

Військово-професійна складова морально-психологічного статусу відображає військово-професійну підготовленість особового складу (рівень військово-технічних знань, ступінь оволодіння військовою спеціальністю), ступінь мобілізованості, бойову майстерність особового складу, боєздатність. воїнам (військовим колективам) якісно і повноцінно виконувати службові обов'язки, бойові завдання [25].

Під психологічними якостями розуміють психологічну готовність особового складу до бойових дій в умовах сучасної війни та збройних конфліктів. До психологічних якостей відносяться підвищене сприйняття, увага, мислення, пам'ять, мова, швидкість і точність реакцій, емоційно-вольова стійкість. Розвиток психологічних якостей сприяє максимальному розвитку професійних військових навичок, знань і фізичних якостей особового складу в різноманітних, все більш складних ситуаціях сучасного бою.

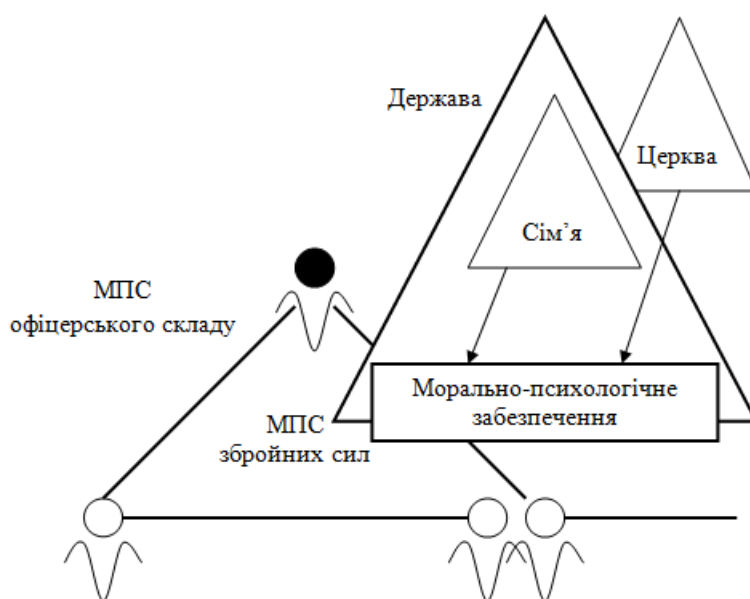
Для виховання високої емоційно-вольової стійкості у військовослужбовцях необхідно виховувати мужність, стійкість, самовладання, рішучість, готовність до самопожертви, ініціативу, рішучість тощо.

Морально-психологічний стан характеризується проявом суспільної свідомості, що визначає готовність і здатність людей вирішувати суспільно важливі завдання щодо збройного захисту Батьківщини [21].

Мал. 2 Загальна структура формування морально-психологічного стану

Формування морально-психологічного стану особового складу Збройних Сил є складним завданням, до виконання якого необхідно залучити значні сили держави. Основними соціальними інститутами, які безпосередньо впливають на морально-психологічний стан особового складу Збройних Сил, є держава, сім'я, церква тощо [2].

Мал. 3 Основні суб'єкти впливу на морально-психологічний стан особового складу збройних сил

Таким чином, морально-психологічний статус особового складу розглядається як прямий показник морально-психологічного (духовного) потенціалу та обороноздатності держави, який значною мірою визначається військовою силою держави, її боєздатністю та організацією Збройних Сил боротися за.

Для утримання військової могутності держава використовує різноманітні заходи з різних сфер суспільного життя: економіки, науки, соціальної, морально-психологічної (духовної) та військової.

Кожний вид потенціалу і сумарний потенціал на кожен момент часу характеризуються певними кількісними показниками, за якими можна порівняти обороноздатність держави [4].

Демонструючи широкий спектр можливостей і розуміння військових можливостей, якими одночасно повинна володіти держава, складовими є військово-економічний, військово-науковий, соціальний та морально-психологічний потенціали.

Саме морально-психологічний потенціал становить ядро всіх інших складових у сукупному потенціалі держави, що забезпечує функціонування всіх елементів військової могутності держави в одній особі.

Морально-психологічна чутливість особового складу відображає соціальні, політичні, економічні, матеріально-технічні, природні, різноманітні індивідуально-психологічні та соціально-психологічні явища, які відбуваються протягом короткого проміжку часу і виявляють статичність у психіці людини. морально-психологічна атмосфера воїнів і військової техніки [7].

Морально-психологічний стан особового складу (далі МПС) – це сукупність соціальних, офіцерських, морально-етичних психологічних факторів, що відображаються в конкретних умовах життєдіяльності військової техніки (частин, обладнання, розрахунків, постів, екіпажів тощо).

Морально-психологічний стан є першочерговою умовою виконання покладених на нього службових завдань, важливою складовою Збройних Сил

України, підрозділом, військовою частиною, підрозділом, який готується до війни.

Морально-психологічний стан має особливу структуру, розроблену для висвітлення найважливіших особливостей багатьох характеристик внутрішніх станів армії, які відображені в поточних оціночних судженнях армії. Наступні приклади згруповані за символами.

Метою оцінки особового складу є забезпечення командирів, командирів (начальників) систематичною об'єктивною інформацією про рівень підготовки, морально-психологічну здатність особового складу до виконання завдань за призначенням, забезпечення готовності військ (сил), планів дій і управлінських рішень за їх розміщенням. питань, а також надання заходів морально-психологічної підтримки [9].

До складу МПС особового складу військових частин (підрозділів) входять такі складові оцінки:

- моральне (духовне, національно-патріотичне) ставлення;
- емоційно-вольовий настрій;
- бажання мотивувати;
- оперативна готовність;
- професійна компетентність;
- об'єктивні та суб'єктивні фактори впливу на МПС персоналу.

Моральна (духовна, національно-патріотична) налаштованість – це спрямованість цінностей, поглядів, ідей, переконань, норм і оцінок, які регулюють поведінку військовослужбовців, внутрішня налаштованість особового складу військової частини (підрозділ) для виконання поставлених завдань. **Критерії морального складу:**

- ступінь прояву пріоритетних ціннісних орієнтацій, їх вплив на цілі повсякденного життя і послуг, методи і засоби їх досягнення;
- рівень дотримання духовних, моральних засад і норм в умовах службової, навчальної (навчально-бойової), бойової діяльності;

- виховний рівень моральних якостей воїнів і національних переконань особового складу (прояв пріоритетних моральних якостей особового складу у військовій частині (підрозділі);

- ступінь згуртованості, сумісності та злагодженості особового складу військових частин (підрозділів);

- наявність військово-бойових традицій;

- Рівень довіри особового складу до керівництва країни, командування Збройних Сил України, командирів (начальників).[11].

Емоційно-вольова налаштованість (далі – ЕВН) – це сукупність емоцій, почуттів, установок і вольових якостей, що керують поведінкою військовослужбовців і бажанням особового складу військової частини (підрозділу) виконувати завдання за призначенням.

Емоційно-вольова налаштованість визначається за такими критеріями:

- ступінь прояву позитивних емоцій (інтерес, радість, довіра, любов, віра, ентузіазм тощо);

- ступінь прояву нейтральних емоцій (байдужості, провини, сорому, страху тощо);

- ступінь прояву негативних емоцій (горя, презирства, гніву, суму, страху, паніки тощо);

- ступінь відповідальності за прийняті рішення та результат власної діяльності;

- рівень стійкості до негативних інформаційно-психологічних впливів;

- формування вольових якостей особового складу військової частини (підрозділу);

- здатність керувати вольовими зусиллями, які становлять виконання професійних функцій і обов'язків. [13].

Мотиваційна готовність (далі – МГ) – сукупність стійких мотиваційних утворень: диспозицій (мотивів), потреб, цілей, інтересів, рівня домагань, прагнень, що реалізуються в певних життєвих умовах (ситуаціях),

сприяють формуванню станів адекватності особистості. психіка військовослужбовців, психологія груп і виконання ними мотиваційно-регулюючої функції служби (виховної, навчально-бойової), бойової діяльності.

Мотиваційна готовність визначається за такими критеріями:

- наявність у особового складу сенсу і мети служби (навчальної, навчальної, бойової), бойової діяльності;
- задоволеність рівнем військової дисципліни та правопорядку;
- задоволеність військовослужбовців рівнем соціального захисту;
- задоволеність персоналу повнотою інформації про реальну суспільно-політичну ситуацію в країні;
- ступінь поінформованості особового складу про умови несення служби (навчання, бойова обстановка, противник).

Функціональна готовність (далі – ФГ) – це цілісне системне особистісне (колективне) утворення, яке включає знання предмета служби (навчальної, навчально-бойової), бойової діяльності, володіння технікою її виконання, а також досвід її практичної діяльності.

Функціональна готовність визначається за такими критеріями:

- рівень психофізіологічного стану персоналу;
- задоволеність рівнем організації бойової підготовки;
- задоволеність ступенем організації психологічної освіти;
- задоволеність ступенем організації національно-патріотичного виховання;
- ступінь адекватного реагування персоналу на раптово мінливу ситуацію;
- здатність і можливість військовослужбовців контролювати свої дії та психологічний стан в ситуаціях службової (навчальної, навчально-бойової), бойової діяльності, а також впливати на своїх товаришів (підлеглих).

Професійна здатність (далі – ФЗ) – це системне цілісне явище, що включає професійні знання, уміння, навички, важливі професійні якості,

досвід, що забезпечує успішне виконання службових (функціональних) обов'язків, позитивне ставлення до цілей, завдань, змісту, методів, технології, засоби та результати служби (навчальної, навчально-бойової), бойової діяльності за відповідною військово-обліковою спеціальністю [17].

Професійна здатність особового складу є результатом бойової та психологічної підготовки і визначається за такими критеріями:

- рівень знань і уявлень про специфіку служби (навчальної, навчально-бойової), бойової діяльності та вимог до неї;
- рівень володіння професійними знаннями, сформованість умінь і навичок особового складу, необхідних для вирішення службових (навчальних, навчально-бойових) бойових завдань у рамках визначених цілей і завдань;
- професійна підготовка особового складу до виконання службових (функціональних) обов'язків у (екстремальних) бойових умовах за військово-обліковою спеціальністю;
- Ступінь передачі бойового досвіду.

Об'єктивні та суб'єктивні фактори (далі - ОСЧ), що впливають на МСП особового складу – сукупність об'єктивних морально-етичних, соціально-політичних, організаційних, оперативно-тактичних (бойових), матеріально-технічних, природно-географічних і часових умов і суб'єктивних Фактори (Створені командирами (начальниками) фактори, що впливають на МПС і поведінку особового складу під час навчання та виконання завдань за призначенням. До основних об'єктивних і суб'єктивних факторів, що впливають на виконання військовослужбовцем (особовим складом) поставлених завдань, належать:

- задоволеність кадровим забезпеченням;
- задоволеність станом озброєння та військової техніки;
- ступінь впливу тривалості виконання службових (навчальних, навчально-бойових) обов'язків і ведення бойових дій на психологічний стан воїнів;

- ступінь впливу загибелі (поранень) воїнів (постраждалих у бойових діях), аварій, катастроф на подальше повсякденне життя;
- обсяг забезпечення речовим майном (своєчасність видачі, наявність необхідних предметів);
- Задоволеність харчовим забезпеченням (кількість і якість їжі);
- рівень медичного обслуговування;
- Задоволеність фінансовою забезпеченістю (своєчасність платежів);
- задоволеність умовами проживання;
- задоволеність закладами відпочинку, відпочинку та дозвілля;
- авторитет, керівництво та професійна компетентність безпосереднього начальника (начальника);
- здатність командування (командирів, начальників) негайно реагувати на обстановку, що швидко змінюється, і приймати оптимальні рішення;
- готовність підрозділу до виконання завдань за призначенням;
- ступінь впливу погодно-кліматичних умов на виконання завдань за призначенням;
- рівень психологічної готовності військовослужбовців (підлеглих) до виконання службових (навчальних, навчально-бойових) бойових завдань;
- рівень стійкості військовослужбовців до негативних інформаційно-психологічних впливів;
- своєчасність і актуальність інформації, що надається командирами (начальниками);
- задоволеність військовослужбовців рівнем соціального захисту;
- Задоволеність військово-політичними рішеннями керівництва держави щодо національної безпеки тощо.

Крім зазначених вище об'єктивних і суб'єктивних факторів, можуть існувати й інші, що визначаються специфікою і характером доручених завдань і обставинами ситуації.

Отже, морально-психологічний стан особового складу – це ступінь моральної готовності, військово-професійної та психологічної здатності

особового складу виконувати поставлені завдання в будь-яких умовах обстановки. При такому підході морально-психологічна підтримка передбачає організований, чітко спланований вплив на свідомість і всі рівні та елементи психіки персоналу - від моральних цінностей до елементарних умінь і уявлень, що не тільки робить основним, завдання більш цілеспрямовані, але диференціює їх і за способами виконання.

З цієї точки зору морально-психологічний стан (як об'єкт і показник ефективності морально-психологічного забезпечення) є динамічною складовою частиною морально-психологічного потенціалу, наявних психічних сил військовослужбовців і військовослужбовців, ступеня їх розвитку. мобілізація для виконання конкретного бойового завдання морально-психологічний фактор досягнення перемоги [18].

1.2. Морально-психологічний стан повсякденної діяльності та під час виконання завдань за призначенням

Значну частину повсякденної діяльності військової служби займає навчально-бойова діяльність – система заходів, спрямованих на формування загальноосвітніх і професійних військово-професійних умінь, умінь і навичок, формування морально-психологічних навичок, бойової діяльності. якості особового складу, необхідні військовослужбовцю високої боєготовності для надійного виконання завдань із захисту навколишнього середовища. Навчально-бойова діяльність особового складу підрозділу проводиться в рамках оперативної, бойової та мобілізаційної підготовки.

Важливу роль у загальній структурі підготовки та ведення бойових дій відіграє бойова підготовка – як система дій, спрямованих на підготовку та бойову підготовку особового складу, злагодження підрозділів, військових частин, частин до ведення бойових дій та виконання інших завдань [19].

Бойова підготовка є безперервною і цілеспрямованою як у мирний, так і у воєнний час. Її основа – навчання солдатів у польових умовах.

Основна мета бойової підготовки – навчити воїнів усім основам бою і повною мірою підготувати їх до ведення бойових дій. Під час бойової підготовки особовий склад вивчає військові статuti, освоює вимоги до зброї та бойової техніки, практичні засоби її застосування в бою.

Зміст бойової підготовки військ визначається правилами воєнної доктрини України, з метою, характеристиками військ, що входять до їх складу, умовами застосування військових частин і з'єднань. Він відповідає правилам, положенням, правилам і директивам керівництва. Вони тренуються десь біля штабу для бою [20].

Мобілізаційна підготовка проводиться в мирний час і має на меті переведення військових із мирного у воєнний стан з часом. Він включає систему заходів щодо підтримання та вдосконалення бойової готовності та мобілізації військових частин і з'єднань, повного забезпечення військ військовою технікою та іншими матеріальними засобами, підтримання їх у боєздатному стані, організації навчання та навчань. особовий склад, переведення солдатів на різні рівні для підготовки їх до бою тощо. Мобілізаційна підготовка проводиться у поєднанні з бойовою підготовкою.

Від якості бойової підготовки залежить боєздатність і боєготовність військових частин і з'єднань, а також успішне виконання особовим складом завдань за призначенням у мирний і воєнний час.

Основними видами бойової підготовки підрозділів є тактична, вогнева, технічна, спеціальна, стройова і фізична. Всі вони пред'являють високі вимоги до морально-психологічних і фізичних якостей працівників і вимагають добре організованого морально-психологічного догляду. Разом з тим, кожен з основних видів бойової підготовки підрозділу в умовах гарної організації відкриває широкі можливості для формування високих моральних якостей, психологічної стійкості, здатності переносити будь-які напруги і труднощі, сміливо діяти і вести завзятий бій в бою [21].

У процесі пожежної підготовки вирішуються такі важливі завдання, як морально-психологічна підтримка. Під час вогневої підготовки, навчально-

бойових стрільб, пуску ракет військовослужбовці відпрацьовують навички поводження зі зброєю, прицільного вогню та ураження противника. При цьому розвиваються особистість, психологічні якості, психологічна стійкість воїна.

При організації морально-психологічного забезпечення мається на увазі, що вплив вогневої підготовки на психіку воїнів значно посилюється за умови якісного моделювання обстановки реального бою, бойових дій військ загалом. Це відбувається через складні умови навчання та навчання, а також розвідувальну роботу, яка мобілізує свідомість воїнів для успішного виконання завдання з гасіння пожежі. Для цього організуються зйомки в заздалегідь невідомому місці, в будь-який час, в засобах індивідуального захисту. Зйомки імітують реальну військову обстановку, коли солдати долають різні перешкоди. При цьому перед початком бою організуються тренування на тренажерах і в їх рамках проводяться тренування з розбирання та збирання зброї для усунення несправностей та різних ситуацій пожежогасіння [24].

Щоб створити максимально можливу бойову обстановку під час бою, доступні кілька варіантів цілей на різних відстанях, у різних напрямках, попереду та вглиб.

Цілі маскуються, готується поле з цілями, прихованими від учнів, на шляху руху солдатів ставляться різноманітні перешкоди та загородження, що обмежують видимість цілей, змінюють засоби імітації та освітлення, зовнішні подразники. це впливає на працівників.

Під час військової підготовки більше не потрібно використовувати аналіз дій після пострілу, пуски ракет тощо. Цей процес призначений для того, щоб військовослужбовці, які не пройшли навчання, не відчували себе незахищеними, але, якщо ні, бажали виправити відомі недоліки шляхом посиленого навчання зброї та ретельного навчання.

Курси технічної підготовки дають великі можливості для формування моральної переваги над супротивником і більшої психологічної стійкості

військовослужбовців. Добре розроблені курси бойової техніки дають особовому складу тверду віру в те, що її можна надійно ефективно використовувати в бою, зміцнюючи впевненість у бойовому успіху. Техніка потребує належного обслуговування, яке забезпечує потреби військовослужбовців, готових до виконання службових обов'язків, та забезпечує частий і своєчасний ремонт. Дуже важливо переконати співробітників і показати, що люди важливіші. Характер війни залежить від умінь, знань і навичок індивіда у поводженні з технікою та зброєю, правильному застосуванні під час війни та всіх закладених у застосуванні можливостей тактико-технічних характеристик [27].

Робота з бойовою технікою дозволяє воїнам здійснювати тривалі і важкі марші в умовах різноманітної місцевості, погодних умов, видимості, наявності природних і штучних перешкод, зон забруднення, гасіння пожеж, руйнувань, надводних і підводних.

При підготовці технічної підготовки особливу увагу слід приділяти виконанню заходів безпеки, недопустимості поранень, каліцтв і загибелі внаслідок неправильного використання зброї та бойової техніки, недбалості та недисциплінованості особового складу.

Військова підготовка і фізична підготовка дуже сильно впливають на морально-психологічний стан воїнів. Таким чином, у процесі підготовки військовослужбовців-державників необхідно правильно формувати та вдосконалювати такі важливі якості, як розуміння та чітке виконання наказів командира, навички злагоджених дій підрозділів, витривалість, координація рухів, дисциплінованість і самоконтроль. пристойно, а також найбільш ефективно в будь-якій ситуації.

У рамках фізичної підготовки солдати зосереджуються не лише на фізичному здоров'ї, а й на нервовій системі, яка визначає силу волі людини.

Найкраще рішення для навчальних заходів – це коли вони розраховані на середовище, наближене до умов воєнного часу, коли солдати працюють, під час яких вони зазнають високих фізичних і психологічних навантажень,

активного мислення, інтенсивної бойової підготовки, ініціативи, і ми повинні бути безстрашним. і ми повинні бути безстрашними. Тому в бойову підготовку закладені елементи успіху, небезпеки та ризику, час на ведення бойових дій обмежений, а самі завдання складні. Велика робота проводиться з навчання вмілому користуванню макетами, створенню різноманітних перешкод, звукових, світлових та інших ефектів [28].

Особлива увага приділяється зміцненню сили та психологічній стійкості воїнів шляхом проведення вправ у складній місцевості, бойової стрільби, скидання ручних гранат, просування мінних полів, зон блокування та ураження, вибухів гранат, у тому числі прибуття особового складу на танках, польотів з літаків і вертольоти, імітація бомбардувань і ракетних ударів по об'єктах, розташованих поблизу своїх солдатів, десантування тактичного десанту.

Для цього розробляються смуги спеціальної психологічної підготовки за елементами бойової обстановки (в населеному пункті, смузі оборони противника, на марші) на основі смуги перешкод. Звукові, світлові та інші бойові фактори накладаються на фон, що створюється обстановкою, за допомогою горючих сумішей, димових шашок, вибухових пакетів, сигнальних реактивних снарядів (освітлювальних снарядів), запису звуку пострілу.

На полігоні психологічної підготовки бійці вивчають прийоми протитанкового бою. Вони стріляють з пістолетів і гранатометів по танкам, що наближаються, кидають протитанкові гранати, відпрацьовують скидати гусениці на мінний танк і підривають різну вибухівку об корпус. Особовий склад доставляється автоцистернами.

Для подальшого удосконалення підготовки на окремих ділянках навчальної смуги, районів і полів було об'єднано психологічний тренувальний табір, який включав: початкову смугу протитанкової підготовки; індивідуальна загальна підготовка; навчальна зона психологічної

підготовки у складі підрозділу; лінія психологічної підготовки військових спеціалістів (розвідників, саперів, зв'язківців, танкістів та інших).

Основною формою бойової підготовки частини є тактична підготовка. Зміст морально-психологічного забезпечення тактичних навчань визначатиметься з урахуванням навчальної діяльності, морально-психологічного стану особового складу, соціально-психологічної ситуації в країні та місця проведення навчань та інших факторів, що впливають на морально-психологічний стан учасників навчань [30].

На етапі підготовки основна увага приділяється ознайомленню особового складу з поставленим завданням і підготовці військовослужбовців до психологічної підготовки до дій. Відбувається адаптація засобів захисту, особовий склад прибуває на цистернах. Важливо піддати солдатів нервово-психічну нестабільність. Вони супроводжуються іншими лекціями та дискусіями. Організовується шефство досвідчених солдатів і сержантів над молодшими солдатами. Особовому складу роз'яснюються правила воєнного часу, вимоги техніки безпеки, інструкції щодо поведження з місцевим населенням у районі навчань, військовослужбовцям рекомендовано не пошкоджувати дороги, мости, сільськогосподарські угіддя тощо. Діє персональна інформаційна система. розвивається в умовах, для яких використовуються радіо, телебачення, газета. Надаються послуги харчування, лікування та розваги.

Під час навчань ставиться завдання на своєчасне інформування служб про наявні та нові події, мобілізацію особового складу на активні та рішучі дії, подальше підвищення моральних якостей та психологічної стійкості воїнів, недопущення розслаблення та спрощення на навчаннях, профілактику та виправлення. експлуатацію військової техніки та озброєння, забезпечувати організованість, дисципліну, пильність у дотриманні вимог безпеки, своєчасне виконання матеріальних і культурних вимог особового складу, підтримання колективізму та взаємодопомоги.

Важливим завданням під час навчання є підтримання морального духу особового складу, використання будь-якої можливості для організації відпочинку, зігрівання бійців у холодну погоду, сушіння одягу та взуття під час дощу, догляд за доставкою гарячої їжі на бойові позиції. побачити вид. Для подолання фізичної втоми, зняття морально-психічної напруги, відновлення морального духу і працездатності необхідно розумно використовувати всі доступні ресурси - від індивідуальних і групових бесід, до прослуховування розважальних радіопередач, до кінофільмів. У кожному підрозділі є солдат, сержант чи офіцер, який може розважити своїх товаришів жартами, жартами та гарними піснями [31].

Робота з персональним складом не повинна припинятися після закінчення навчання. У цей період морально-психологічне забезпечення спрямоване на доставку підрозділів до місць постійної дислокації, доведення до роботи озброєння та військової техніки. Як показує досвід, цей період часто характеризується зниженням емоційної напруги особового складу, зупинкою уваги та накопиченням фізичної втоми, недостатній контроль і психологічний вплив на якого може призвести до порушення дисципліни. і вимог безпеки, послаблення спостереження, аварії обладнання та травмування обслуговуючого персоналу. Таким чином, основним завданням є використання всіх форм і засобів впливу на свідомість і поведінку воїнів, щоб не скомпрометувати їх морально-психологічний стан і, як наслідок, підтримувати високу активність і успішно повертати підрозділи до постійного місця використання.

Під час навчань АПД (консолідації), як правило, проводився аналіз змісту, організації та методів морально-психологічного забезпечення для визначення основних етапів навчань [36].

Отже, морально-психологічне забезпечення бойової підготовки в частинах і частинах спрямоване на розвиток уваги, оперативної пам'яті та швидкості мислення.

Велика увага приділяється формуванню у військовослужбовців здатності бути готовими до дії та негайно виконувати раптовий наказ, здатності швидко опрацьовувати отриману інформацію та виконувати поставлені завдання, особовий склад готується до тривалих і виснажливих маршів у різних умов рельєфу, погоди, наявності природних і штучних перешкод, зон забруднення, пожеж і руйнувань, ефективність і дієвість яких може бути досягнута лише вмілою організацією і тісною взаємодією головнокомандувачів (начальників) і заступників командирів. підрозділу морально-психологічного забезпечення, психолога, штабу, начальників родів військ і служб, бойової зброї.

При організації морально-психологічного забезпечення бойової підготовки дуже важливо враховувати специфіку повсякденної діяльності воїнів і характер завдань, які вони виконують.

Особливу увагу приділено факторам, що негативно впливають на психіку військовослужбовця при виконанні завдань за призначенням, способу їх нейтралізації, формам і методам надання психологічної допомоги (самопомоги) під час виконання навчально-бойових завдань, заходам психологічної допомоги. підготовка особового складу при застосуванні штатного озброєння та військової техніки за завданнями за призначенням, практичні форми і методи психологічної підготовки особового складу до виконання завдань індивідуально, у складі групи (загону), ізольовано від основних сил, в умовах навчання та бойові завдання.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНЕ ВИВЧЕННЯ СТАНУ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

2.1. Дослідження морально-психологічного стану у Збройних силах України

З метою практичного вивчення стану морально-психологічного забезпечення у ЗСУ ми провели співбесіди з військовослужбовцями, які перебували в зоні активних бойових дій.

Під час співбесіди, військовим було поставлено питання, які безпосередньо дають змогу оцінити наступні складові, які є основою стану морально -психологічного забезпечення у ЗСУ:

- власну підготовленість до виконання завдань,
- психологічну готовність до виконання завдань, покладених на підрозділ під час особливого періоду,
- підготовленість до виконання завдань в пункті постійної дислокації,
- рівень згуртованості,
- рівень керованості підрозділу безпосередніми командирами,
- готовність разом із товаришами по службі виконувати завдання у визначеному районі,
- загальний рівень довіри особового складу підрозділу,
- рівень інформованості про рішення керівництва держави та Збройних Сил України,
- рівень дисциплінованості військовослужбовців,
- рівень впевненості в соціальному захисті,
- ступінь довіри мешканців регіону,
- рівень ефективності та справності озброєння та бойової техніки, рівень командування щодо налагодження (підтримання) правопорядку.

В опитуванні взяли участь 20 осіб. З огляду на етичні міркування та рекомендовану кількість сторінок роботи зазначено відповіді кількох осіб. Співбесіда була проведена з урахуванням психологічного настрою військових.

Досліджуваний 1. Лавський В, 38 років, військовий.

1. Як Ви оцінюєте власну підготовленість до виконання завдань, покладених на Ваш підрозділ під час особливого періоду?

Оскільки, фізична підготовка є одним із основних предметів бойової підготовки, важливим і невід'ємним елементом бойової готовності до виконання завдань за призначенням, тому її рівень оцінюю низько.

Не маю військового досвід, тому розуміння того, що на мене очікує я не мав.

2. Як Ви оцінюєте власну психологічну готовність до виконання завдань, покладених на Ваш підрозділ під час особливого періоду?

Звісно, психологічна готовність є складнішою, оскільки виконання завдань потребує рівня високої концентрації. Звісно, не вистачало психологічної підтримки, розуміння. Дуже часто було відчуття тривоги, загнаності в кут та безпорадності.

3. Як Ви оцінюєте власну підготовленість до виконання завдань в пункті постійної дислокації?

Оцінюю на середньому рівні, оскільки тактично я розумію завдання командира, сумлінно виконував доручені мені завдання. Оскільки від мене залежить не лише моє життя, але і життя побратимів, тому намагаєшся викладатися максимально.

4. Як Ви оцінюєте рівень згуртованості (як єдине ціле) Вашого підрозділу?

Оцінюю на середньому рівні.. Ми намагаємося підтримувати один одного. Коли ти протягом довгого часу знаходишся разом, ділиш спільний побут, переживаєш втрати, то побратими стають тобі близькими.

5. Як Ви оцінюєте рівень керованості Вашого підрозділу безпосередніми командирами (рот, взводів, відділень тощо)?

Рівень керованості оцінюю як задовільний. Оскільки командири повідомляли щодо різних тактичних завдань. Але звісно багато не пояснювали.

6. Наскільки Ви готові разом із товаришами по службі виконувати завдання у визначеному районі?

Разом з товаришами я знаходився довгий час, для мене вони стали як рідними. Кожного разу переживаєш більше за товаришів, ніж за себе. Рівень готовності оцінюю достатнім.

7. Як Ви оцінюєте загальний рівень довіри особового складу Вашого підрозділу до безпосередніх командирів (начальників)?

Рівень довіри оцінюю на низькому рівні. Не вистачало інформації від керівництва задля досягнення високого морального духу. Також, дуже часта зміна стратегій та тактик, яка не завжди була мені зрозумілою.

8. Як Ви оцінюєте загальний рівень довіри особового складу Вашого підрозділу до керівного складу Збройних Сил України?

Оцінюю на високому рівні. Оскільки з повагою ставлюсь до керівного складу Збройних Сил України.

9. Оцініть, наскільки Ви інформовані про рішення керівництва держави та Збройних Сил України?

Не можу сказати, що маю достатній рівень інформованості про рішення керівництва держави та Збройних Сил України.

10. Як Ви оцінюєте рівень дисциплінованості військовослужбовців Вашого підрозділу?

Рівень дисциплінованості оцінюю на середньому рівні. Не вистачало впровадження системи заходів, спрямованих на формування й підтримання високого морального духу, морально-психологічного стану й дисципліни особового складу, військового правопорядку, згуртування військових колективів і протидію інформаційно-психологічному впливу противника.

11. Оцініть ступінь довіри до Вас мешканців регіону, де Ви виконуєте завдання за призначенням?

Оцінюю на середньому рівні. Дійсно, доводилося зустрічати українців, він яких особисто чув слова осуду в бік нашої армії. В такі моменти навіть опускаються руки, погіршується психологічний настрій.

12. Як Ви оцінюєте роботу командування щодо налагодження (підтримання) правопорядку серед військовослужбовців Вашого підрозділу?

На низькому рівні оцінюю. Не вистачає врахування індивідуальних чинників під час налагодження (підтримання) правопорядку серед військовослужбовців підрозділу

13. Оцініть рівень ефективності та справності Вашого озброєння та бойової техніки?

Оцінюю на достатньому рівні.

14. Оцініть рівень речового забезпечення підрозділу?

Впринципі можу оцінити на низькому рівні. Хотілось би краще мати речове забезпечення. Відсутність достатнього речового забезпечення впливає за загальний психологічний стан.

15. Оцініть ефективність медичної допомоги у Вашому підрозділі?

Можу оцінити на низькому рівні. Не вистачає кваліфікованої допомоги у разі поранення.

16. Наскільки Ви впевнені в соціальному захисті Вас та Вашої родини?

Відсутня у мене впевненість в соціальному захисті. Знаю багато прикладів побратимів, які зіштовхувались з несправедливістю.

17. Чи готові Ви особисто до виконання завдань у визначеному районі?

Враховуючи всі фактори, можу сказати, що готовий до виконання завдань. Але звісно психологічно дуже важко виконувати завдання, знаючи, що можеш загинути.

18. Вкажіть чинники, що негативно впливають на Ваш морально-психологічний стан?

До таких чинників можу віднести постійний стрес, наявність почуття страху, мотивацію, яка є низькою та бойовий настрій, який на даний момент на низькому рівні через втому.

Досліджуваний 2. Лимар В, 40 років, військовий.

1. Як Ви оцінюєте власну підготовленість до виконання завдань, покладених на Ваш підрозділ під час особливого періоду?

Власну підготовку оцінюю на низькому рівні. Я не мав військового досвіду. Навіть ніколи не тримав зброї. Звісно дуже важко виконувати поставлені завдання.

2. Як Ви оцінюєте власну психологічну готовність до виконання завдань, покладених на Ваш підрозділ під час особливого періоду?

Власну психологічну готовність можу оцінити на низькому рівні. Величезного бажання служити в мене не було. Я розумію, що маю захищати свою сім'ю. Але порівняно з хлопцями, які мали військовий досвід мені дуже психологічно важко.

3. Як Ви оцінюєте власну підготовленість до виконання завдань в пункті постійної дислокації?

Оцінюю на середньому рівні, оскільки тактично я розумію завдання командира, намагаюся виконувати доручені мені завдання. Але звісно ж переживаю сильну внутрішню напругу, оскільки морально важко налаштуватися.

4. Як Ви оцінюєте рівень згуртованості (як єдине ціле) Вашого підрозділу?

Оцінюю на низькому рівні. У моєму підрозділі більша кількість хлопців, які не мають військового досвіду. Отримані поранення в перші дні знищили моральний потенціал. Дійсно дуже не вистачає підтримки.

5. Як Ви оцінюєте рівень керованості Вашого підрозділу безпосередніми командирами (рот, взводів, відділень тощо)?

Рівень керованості оцінюю як задовільний.

6. Наскільки Ви готові разом із товаришами по службі виконувати завдання у визначеному районі?

Оскільки з товаришами проводимо разом багато часу, пережили багато чого, тому готовий разом із товаришами по службі виконувати завдання.

7. Як Ви оцінюєте загальний рівень довіри особового складу Вашого підрозділу до безпосередніх командирів (начальників)?

Рівень довіри оцінюю як достатній. Не вистачає звісно більшої віддачі та почуття захищеності від командирів. Можливо це пов'язано з тим, що командиром є молодий хлопець.

8. Як Ви оцінюєте загальний рівень довіри особового складу Вашого підрозділу до керівного складу Збройних Сил України?

Оцінюю на достатньому рівні.

9. Оцініть, наскільки Ви інформовані про рішення керівництва держави та Збройних Сил України?

Можу сказати, про мінімальне інформування про рішення керівництва. Всю інформацію отримую з засобів масової інформації.

10. Як Ви оцінюєте рівень дисциплінованості військовослужбовців Вашого підрозділу?

Рівень дисциплінованості оцінюю на середньому рівні. Думаю, що відсутність досвіду командира на це впливає.

11. Оцініть ступінь довіри до Вас мешканців регіону, де Ви виконуєте завдання за призначенням?

Оцінюю на високому рівні. З боку мешканців отримував підтримку та віру. Це дуже надихає та надає сил.

12. Як Ви оцінюєте роботу командування щодо налагодження (підтримання) правопорядку серед військовослужбовців Вашого підрозділу?

На низькому рівні оцінюю. Вважаю, що керівництво мало б приділи свою увагу вирішенню даного питання.

13. Оцініть рівень ефективності та справності Вашого озброєння та бойової техніки?

Оцінюю на достатньому рівні.

14. Оцініть рівень речового забезпечення підрозділу?

Можу оцінити на низькому рівні. Хотілось би краще мати речове забезпечення. В більшості випадків допомагають волонтери та рідні.

15. Оцініть ефективність медичної допомоги у Вашому підрозділі
Можу оцінити на низькому рівні. Не вистачає кваліфікованої допомоги у разі поранення?

16. Наскільки Ви впевнені в соціальному захисті Вас та Вашої родини?
Відсутня у мене впевненість в соціальному захисті. Незнаю, чи матиму таку можливість.

17. Чи готові Ви особисто до виконання завдань у визначеному районі?
Звісно низька психологічна готовність, але не маю іншого виходу.

18. Вкажіть чинники, що негативно впливають на Ваш морально-психологічний стан?

Звісно психологічний настрой, низька мотивація, відсутність досвіду, бачу і низьку мотивацію з боку побратимів, молодий керівник, який не має досвіду організації. Все це дуже впливає.

Досліджуваний 3. Коваль Д., 31 рік, військовий.

1. Як Ви оцінюєте власну підготовленість до виконання завдань, покладених на Ваш підрозділ під час особливого періоду?

Рівень підготовки оцінюю як не достатній. Оскільки, як показав досвід, повинна бути гарна фізична форма, потрібно швидко все схоплювати та виконувати відповідно до завдань.

2. Як Ви оцінюєте власну психологічну готовність до виконання завдань, покладених на Ваш підрозділ під час особливого періоду?

Оцінюю швидше на низькому рівні, через відсутність мотивації до служби.

3. Як Ви оцінюєте власну підготовленість до виконання завдань в пункті постійної дислокації?

Оцінюю на достатньому рівні. Звісно, відчуваю важкість під час виконань. І в психологічному та фізичному аспекті.

4. Як Ви оцінюєте рівень згуртованості (як єдине ціле) Вашого підрозділу?

Оцінюю на середньому рівні. У моєму підрозділі більша кількість хлопців має військовий досвід, вони впливають на згуртованість. Дають поради, підтримка є.

5. Як Ви оцінюєте рівень керованості Вашого підрозділу безпосередніми командирами (рот, взводів, відділень тощо)?

Рівень керованості оцінюю як задовільний.

6. Наскільки Ви готові разом із товаришами по службі виконувати завдання у визначеному районі?

Звісно психологічно відчуваю складності, але готовий, оскільки з побратимами разом, тому не можу їх підвести.

7. Як Ви оцінюєте загальний рівень довіри особового складу Вашого підрозділу до безпосередніх командирів (начальників)?

Рівень довіри оцінюю як достатній. Більшу ініціативу звісно мають прості хлопці, не командир.

8. Як Ви оцінюєте загальний рівень довіри особового складу Вашого підрозділу до керівного складу Збройних Сил України?

Оцінюю на достатньому рівні.

9. Оцініть, наскільки Ви інформовані про рішення керівництва держави та Збройних Сил України?

Можу сказати, про мінімальне інформування про рішення керівництва.

10. Як Ви оцінюєте рівень дисциплінованості військовослужбовців Вашого підрозділу?

Рівень дисциплінованості оцінюю на середньому рівні. Влив більше іде від авторитетних побратимів, яких слухають.

11. Оцініть ступінь довіри до Вас мешканців регіону, де Ви виконуєте завдання за призначенням?

Оцінюю на достатньому рівні. Були ситуації, коли чув незадоволення з боку громадян, також і навпаки.

12. Як Ви оцінюєте роботу командування щодо налагодження (підтримання) правопорядку серед військовослужбовців Вашого підрозділу?

На середньому рівні оцінюю. Важаю, що доцільно приділити більше уваги.

13. Оцініть рівень ефективності та справності Вашого озброєння та бойової техніки?

Оцінюю на достатньому рівні.

14. Оцініть рівень речового забезпечення підрозділу?

Можу оцінити на низькому рівні. Більше все ж допомагають волонтери.

15. Оцініть ефективність медичної допомоги у Вашому підрозділі?

Можу оцінити на низькому рівні. Не вистачає кваліфікованої допомоги у разі поранення.

16. Наскільки Ви впевнені в соціальному захисті Вас та Вашої родини?

Важко відповісти на це питання. Незнаю

17. Чи готові Ви особисто до виконання завдань у визначеному районі?

Думаю, що так.

18. Вкажіть чинники, що негативно впливають на Ваш морально-психологічний стан?

Постійна втома, проблеми зі здоров'ям, відсутність можливості відволіктися, мотивація, яка все ж погіршується.

Отже, завдяки проведеним співбесідам ми вивчили стан морально – психологічного забезпечення у ЗСУ.

Аналізуючи наступні складові, які є основою стану морально – психологічного забезпечення у ЗСУ маємо такі результати:

- власну підготовленість до виконання завдань військові оцінюють на низькому рівні, вказуючи на відсутність військового досвіду, низьку мотивацію;

- психологічну готовність до виконання завдань, покладених на підрозділ під час особливого періоду оцінюють на низькому рівні, оскільки відсутність фізичної підготовленості впливає на моральний та психологічний стан, та стає перешкодою;

- підготовленість до виконання завдань в пункті постійної дислокації оцінюють на достатньому рівні, вказуючи розуміння завдань командира;

- рівень згуртованості оцінюють на середньому рівні. Оскільки, великий проміжок часу знаходяться разом. Але звісно вказують, що потрібно підвищувати рівень згуртованості та приділяти увагу цьому питанню;

- рівень керованості підрозділу безпосередніми командирами, оцінюють на низькому рівні, серед причин є відсутність досвіду у командирів;

- готовність разом із товаришами по службі виконувати завдання у визначеному районі, оцінюють на середньому рівні. Вказаними факторами є відповідальність перед побратимами;

- загальний рівень довіри особового складу підрозділу, оцінили високому рівні;

- рівень інформованості про рішення керівництва держави та Збройних Сил України, оцінюють на низькому рівні. Основну інформацію дізнаються з засобів масової інформації;

- рівень дисциплінованості військовослужбовців, оцінюють на середньому рівні. Вважають, що впливає особистий авторитет керівництва, наявність лідерів серед побратимів;

- рівень впевненості в соціальному захисті оцінили на низькому рівні. Вважають, що можливо матимуть певні труднощі під час потреби в соціальному захисті;

- ступінь довіри мешканців регіону оцінили на середньому рівні. Звісно виникали ситуації недовіри, які значно впливали на бойовий настрій;

- рівень ефективності та справності озброєння та бойової техніки оцінили на достатньому рівні;

- до чинників, що негативно впливають на морально-психологічний стан відносять Постійна втома, проблеми зі здоров'ям, відсутність можливості відволіктися, мотивація, яка все ж погіршується. Звісно психологічний настрій, відсутність досвіду, постійний стрес, наявність почуття страху.

Отже, рівень морально-психологічного забезпечення у ЗСУ знаходиться на низькому рівні та потребує покращень. Про це свідчить аналіз виділених компонентів морально-психологічного забезпечення.

2.2. Практичні рекомендації з підвищення морально-психологічного забезпечення у Збройних силах України

Ефективність діяльності підрозділів прямо пропорційно залежить від узгодженості роботи командирів, штабів, органів морально-психологічного забезпечення щодо морально-психологічного забезпечення виконання завдань. Заступник начальника з морально-психологічного забезпечення повинен чітко усвідомлювати поставлені перед ним завдання, планувати свою роботу, розуміти коло своїх повноважень і обов'язків з урахуванням специфіки виконання завдання підрозділом.

На морально-психологічний стан особового складу в умовах виконання завдань впливають:

- складна військово-політична обстановка в районі виконання завдань; -
непередбачуване ставлення місцевого населення до особового складу частини;

- повний розклад бойових змін, нарядів та інших видів діяльності;

- відрив особового складу від основних сил, відсутність повноцінного відпочинку;

- недостатнє інформаційне забезпечення;

- матеріально-побутові, кліматичні умови проживання

Тому на етапі виконання бойових завдань особливого значення набуває спеціальна психологічна підготовка, яка включає:

• корекцію психологічної готовності до виконання конкретного завдання у складі підрозділу;

• проведення циклу теоретичних і практичних занять на певну тематику з військовослужбовцями за категоріями з метою поширення набутого

досвіду, а також адаптації заходів психологічного забезпечення до бойових дій.

Особливістю цього рівня психологічної підтримки є те, що вона спрямована на конкретне завдання і конкретну групу військовослужбовців, які налаштовані на його виконання.

Психологічне напруження особового складу частини особливо сильно відчуватиметься в перші дні виконання завдань у районі відповідальності, що пов'язано з пристосуванням бійців до нових умов служби.

Це підтверджується результатами дослідження динаміки рівня тривожності персоналу.

Підвищення рівня страху у військовослужбовців є закономірним, основними причинами є:

- початок періоду адаптації та обережного сприйняття всього нового і незвіданого;

- сприйняття ситуації як загрозливої на основі інформації розвідки. Загалом це сприяло підвищенню боєготовності та дотриманню особовим складом заходів безпеки.

Потім відбувається зниження тривожності внаслідок закінчення періоду адаптації до звикання до існуючих умов. Водночас це свідчить про притуплення пильності та боєготовності воїнів, що не відповідає обстановці та готовності до дій в екстремальних умовах.

З метою психологічної реабілітації воїнів, відновлення їх психічних і фізичних сил:

- створення центрів психологічної реабілітації з необхідним обладнанням (спортзали, супутникове телебачення, відео- та фонотеки, Інтернет-кафе);

- забезпечення можливості спілкування з рідними та близькими;

- створення каплиць для задоволення релігійних потреб військовослужбовців;

- забезпечення національними та військовими журналами;

За результатами оцінки настроїв та психічного стану військовослужбовців командування повинна здійснюється низка заходів МПЗ, зокрема:

- систематична перевірка та роз'яснення норм міжнародного гуманітарного права, відповідальності за вчинення злочинів;
- ознайомлення військовослужбовців із характером майбутніх завдань, цілеспрямована психологічна підготовка напередодні виконання завдань;
- систематичне навчання персоналу заходам безпеки при поводженні зі зброєю та технікою;
- цілеспрямована психологічна підготовка під час бойової підготовки з використанням імітаційних засобів;
- вивчення нових способів дій противника, навчання своєчасному виявленню ймовірних загроз та алгоритму дій у разі їх виникнення;
- обмін досвідом, виступи військовослужбовців, які брали участь у бойових діях.

Професійне виконання військовослужбовцями службових обов'язків в екстремальних умовах вимагає наявності у військовослужбовців належної психологічної стійкості до несприятливого впливу стресового середовища.

За своєю природою психологічна стійкість суто індивідуальна і проявляється в порогах чутливості до стресорів, особливостях психологічних реакцій на дію стресорів і т. д.

Найбільш стресова ситуація – це ситуація, яка безпосередньо пов'язана з реальною загрозою життю. солдата. На основі досвіду перебування в екстремальних умовах у військовослужбовців формується вміння оцінювати реальність неминучої небезпеки, що є основним критерієм визначення рівня стресогенності.

На другому місці – ситуації, пов'язані з виконанням службових обов'язків, насамперед стосунками з колегами. Це пояснюється тим, що в умовах ворожого оточення солдат може розраховувати виключно на своїх товаришів по службі.

Отже, наявність високої психологічної стійкості зумовлює подолання негативних наслідків короточасних стресорів підвищеної інтенсивності. Одним із етапів психологічної роботи з військовослужбовцями є підготовка психіки особового складу до нічних бойових дій, які можуть негативно вплинути на психіку всього особового складу та потребують надзвичайно високих моральних і фізичних витрат енергетичних ресурсів.

Психічна стійкість до нічних дій базується на чітких уявленнях про цю особливість бою і формується в результаті відпрацювання у військовослужбовців стійких навичок дій у нічних умовах.

Великі нічні тактичні навчання, особливо з бойовою стрільбою, стрільбою з приладів нічного бачення, нічні навчання зі спорядженням, керуванням бойовими машинами, пересуванням по азимуту, а також ряд спеціальних вправ дозволяють військовослужбовцям набути необхідних навичок ведення бою в нічних умовах. і для психологічної стійкості до нічних

Формуюча діяльність

Таким чином, формування високих психологічних якостей є процес цілеспрямованого впливу на свідомість, почуття і волю військовослужбовців і всю їхню психіку. Проте в основі методів психологічної підготовки лежать принципи, які вносять у процес бойової підготовки елементи азарту і несподіванки, небезпеки і ризику, наявності реальної бойової обстановки. Водночас для формування відповідних якостей, психологічних процесів, особливо уваги, пам'яті та мислення, необхідно вводити в усі уроки, тренування та вправи елементи активності та творчості, що сприяють розвитку воїнів: кмітливості, винахідливості, , самостійність, ініціативність, а також збільшення питомої ваги практичних заходів на бойовій техніці, зброї, тренажерах, моделях тощо.

Для тренування психологічної стійкості особового складу до ворожнечі важливо скласти чітке уявлення про профіль роботи та виховувати довіру до зброї та засобів захисту.

Велике значення у підготовці психологічного персоналу має використання існуючих і нових комплексів вправ для розвитку емоційно-вольової стійкості та використання різноманітних тренажерів для розвитку професійної уваги, пам'яті та мисленнєвих якостей.

Під час бойової підготовки стійкість до напруги повинна досягатися шляхом збільшення фізичних і нервово-психічних навантажень, створення обстановки з різного роду труднощами.

Серед них: світлові та звукові подразники різної інтенсивності, характерні для бойових дій; відсутність достатньої кількості інформації та часу; виконання складних завдань у складних погодно-кліматичних умовах; тривала активна діяльність в засобах захисту; безперервність денної і нічної діяльності; проведення занять і зйомки вночі; постійні дії противника; наявність «втрат» живої сили та техніки; наочність зовнішньої картини бойових дій (втрати, жертви, руйнування, пожежі); тривале виконання завдань в умовах ізоляції від колективу, в складних умовах обстановки за наявності небезпечних елементів.

Більшість військових психологів пропонує використовувати фактор раптовості, небезпеки та ризику в процесі військової підготовки.

Раптовість у проведенні різноманітних занять і навчань забезпечується імітацією, що використовується несподівано і на близькій відстані персоналом, а також:

- створенням «несправностей» і «виходу з ладу» озброєння, бойової техніки, членів екіпажу; - швидка зміна входу і обстановки, що вимагає негайних і активних дій обслуговуючого персоналу;

- несподіване використання різного роду перешкод під час активних дій;

- активні та сміливі дії «супротивника»;

- проведення занять і навчання в незнайомій місцевості. Введення елементів небезпеки та ризику в процес бойової підготовки військовослужбовців досягається шляхом:

- подолання різноманітних видів складних перешкод в умовах безпосередньої фізичної небезпеки;

- просування в «атаку» за снарядами і мінами; - метати бойові гранати;
- долати болотисту місцевість та водні перешкоди;

- стрільба стандартним снарядом і стрільба вночі;

Тому введення в обстановку напруженості, раптовості, небезпеки та ризику на етапі підготовки до дій військовослужбовців дозволить сформувати у них комплекс таких психологічних якостей, як самовладання, стійкість, рішучість, мужність і відвага, які за умов цілеспрямована діяльність є одним із джерел героїзму.

Сучасний рівень розвитку засобів збройної боротьби і здійснення в зв'язку з цим кардинальних змін у характері і способах ведення війни незрівнянно підвищують роль морального чинника і висувають на перший план ідейно-психологічні елементи підготовки воїнів і підрозділів. Розвиток відповідних характеристик відбувається в процесі психологічної підготовки, заходи якої здійснюються безперервно у навчально-тренувальному процесі.

У рамках психологічної підготовки більшість психологів розглядає формування психологічної стійкості та певних психологічних якостей особового складу, які зміцнюють його здатність виконувати бойові завдання, діяти в повній відповідності з переконаннями і моральними принципами поведінки в напружених і небезпечних ситуаціях. сучасні збройні конфлікти; цілеспрямований розвиток, удосконалення психіки військовослужбовців, їх здатності успішно витримувати найсуворіші випробування бойовими діями, моральні та фізичні навантаження; виявляє самовладання, стійкість, мужність у важкі та критичні моменти боротьби

Для практичного з'ясування стану морально-психологічного забезпечення ЗСУ, які перебували в зоні активних бойових дій, були проведені бесіди.

Під час співбесіди бійцям задавали питання саме щодо оцінки компонентів, що лежать в основі морально-психологічного забезпечення статусу у Збройних Силах.

Виходячи з інтерв'ю з військовослужбовцями, рівень морально-психологічного забезпечення Збройних Сил знаходиться на низькому рівні та потребує покращення. Про це свідчить розгляд окремих компонентів морально-психологічної підтримки.

Описуємо практичні рекомендації щодо покращення морально-психологічного забезпечення у Збройних Силах України.

Діяльність підрозділів прямо пропорційно залежить від злагодженості роботи командирів, особового складу та органів морально-психологічного забезпечення виконання завдань морально-психічного забезпечення.

З точки зору морально-психологічного забезпечення керівники повинні чітко усвідомлювати свої першочергові завдання, планувати свою роль, розуміти коло своїх повноважень і відповідальності з урахуванням специфіки виконання завдань підрозділом.

ВИСНОВКИ

У дослідженні теоретично узагальнено важливу й актуальну тему, а саме «Морально-психологічне забезпечення у Збройних силах України».

Результати проведеного дослідження засвідчили досягнення мети й розв'язання поставлених завдань, що дало можливість дійти наступних висновків.

1. Морально-психологічне забезпечення – комплекс взаємопов'язаних і скоординованих дій державного і військового керівництва, органів військового управління з метою досягнення достатнього рівня морально-психологічного стану особового складу Збройних Сил і всього населення України для забезпечення обороноздатності держави в мирний і воєнний час, максимального зниження психологічних втрат у військах та здобуття і утримання морально-психологічної переваги над противником з метою ефективного виконання завдань за призначенням у мирний і воєнний час.

Системною специфікою є морально-психологічне забезпечення, яке є комплексом взаємопов'язаних і скоординованих дій органів державного та військового управління. Кожна система складається з певних елементів і є економічною серією, яка поєднує в собі дуже специфічну функціональну

модель. Щоб продемонструвати цю систему та продемонструвати конкретну модель, необхідно детально дослідити мету та результат морально-психологічного забезпечення Збройних Сил України.

Структура морально – психологічного потенціалу включає:

- Ставлення громадян до захисту Батьківщини,
- Ставлення громадян до держави,
- Морально – психологічний стан військ
- Рівень свідомості та організованості суспільства,
- Готовність до подолання труднощів війни,
- Морально – бойові якості особового складу

2. Морально-психологічний стан, як ефективна складова потенційної морально-психологічної (духовної) обороноздатності держави, є тим морально-психологічним фактором перемоги, який створює необхідні умови для якісної діяльності особового складу. підготовка та навчання, бойові та бойові дії, комплексна система забезпечення дислокації військ (збройних сил).

Так, у наукових джерелах морально-психологічний стан особового складу розглядається як досить стабільний період і в той же час мобілізація і налаштованість свідомості і психіки особового складу, психології військових колективів, обмежені певним періодом за часом і завдання. оскільки на адаптацію впливає комплекс факторів.

Саме морально-психологічний потенціал становить ядро всіх інших складових у сукупному потенціалі держави, що забезпечує функціонування всіх елементів військової могутності держави в одній особі.

Морально-психологічний стан є першочерговою умовою виконання покладених на нього службових завдань, важливою складовою Збройних Сил України, підрозділом, військовою частиною, підрозділом, який готується до війни.

Отже, морально-психологічний стан особового складу – це ступінь моральної готовності, військово-професійної та психологічної здатності

особового складу виконувати поставлені завдання в будь-яких умовах обстановки. З цієї точки зору морально-психологічний стан є динамічною складовою частиною морально-психологічного потенціалу, наявних психічних сил військовослужбовців і військовослужбовців, ступеня їх розвитку. мобілізація для виконання конкретного бойового завдання морально-психологічний фактор досягнення перемоги.

3. Значну частину повсякденної діяльності військової служби займає навчально-бойова діяльність – система заходів, спрямованих на формування загальноосвітніх і професійних військово-професійних умінь, умінь і навичок, формування морально-психологічних навичок, бойової діяльності. якості особового складу, необхідні військовослужбовцю високої боєготовності для надійного виконання завдань із захисту навколишнього середовища.

Основними видами бойової підготовки підрозділів є тактична, вогнева, технічна, спеціальна, стройова і фізична. Всі вони пред'являють високі вимоги до морально-психологічних і фізичних якостей працівників і вимагають добре організованого морально-психологічного догляду. Разом з тим, кожен з основних видів бойової підготовки підрозділу в умовах гарної організації відкриває широкі можливості для формування високих моральних якостей, психологічної стійкості, здатності переносити будь-які напруги і труднощі, сміливо діяти і вести завзятий бій в бою

Особлива увага приділяється зміцненню сили та психологічній стійкості воїнів шляхом проведення вправ у складній місцевості. Для цього розробляються смуги спеціальної психологічної підготовки за елементами бойової обстановки на основі смуги перешкод

Важливим завданням під час навчання є підтримання морального духу особового складу, використання будь-якої можливості для організації відпочинку. Робота з персональним складом не повинна припинятися після закінчення навчання.

Таким чином, основним завданням є використання всіх форм і засобів впливу на свідомість і поведінку воїнів, щоб не скомпрометувати їх морально-психологічний стан і, як наслідок, підтримувати високу активність і успішно повертати підрозділи до постійного місця використання.

4. З метою практичного вивчення стану морально-психологічного забезпечення у ЗСУ ми провели співбесіди з військовослужбовцями, які перебували в зоні активних бойових дій.

Під час співбесіди, військовим було поставлено питання, які безпосередньо дають змогу оцінити наступні складові, які є основою стану морально -психологічного забезпечення у ЗСУ.

Співбесіда була проведена з урахуванням психологічного настрою військових. Отже, завдяки проведеним співбесідам ми вивчили стан морально – психологічного забезпечення у ЗСУ.

Аналізуючи наступні складові, які є основою стану морально – психологічного забезпечення у ЗСУ маємо такі результати: рівень морально-психологічного забезпечення у ЗСУ знаходиться на низькому рівні та потребує покращень. Про це свідчить аналіз виділених компонентів морально-психологічного забезпечення.

5. Важливу роль у вдосконаленні завдань психологічної підготовки воїнів до ведення бойових дій відіграють органи командування, кадрового та морально-психологічного забезпечення. Необхідно старанно втілювати в життя продумані й перевірені часом рекомендації щодо психологічного загартування всіх працівників, розвивати творчу винахідливість у відкритті нових форм діяльності, постійно стежити за введенням нового матеріалу та технічна база, актуальна з урахуванням потреб часу на психологічну підготовку.

Заступник начальника з морально-психологічного забезпечення повинен чітко усвідомлювати поставлені перед ним завдання, планувати свою роботу, розуміти коло своїх повноважень і обов'язків з урахуванням специфіки виконання завдання підрозділом.

Тому на етапі виконання бойових завдань особливого значення набуває спеціальна психологічна підготовка. Особливістю цього рівня психологічної підтримки є те, що вона спрямована на конкретне завдання і конкретну групу військовослужбовців, які налаштовані на його виконання.

За своєю природою психологічна стійкість суто індивідуальна і проявляється в порогах чутливості до стресорів, особливостях психологічних реакцій на дію стресорів і т. д.

Отже, наявність високої психологічної стійкості зумовлює подолання негативних наслідків короточасних стресорів підвищеної інтенсивності. Таким чином, формування високих психологічних якостей є процес цілеспрямованого впливу на свідомість, почуття і волю військовослужбовців і всю їхню психіку.

Для тренування психологічної стійкості особового складу до ворожнечі важливо скласти чітке уявлення про профіль роботи та виховувати довіру до зброї та засобів захисту.

Велике значення у підготовці психологічного персоналу має використання існуючих і нових комплексів вправ для розвитку емоційно-вольової стійкості та використання різноманітних тренажерів для розвитку професійної уваги, пам'яті та мисленнєвих якостей.

Більшість військових психологів пропонує використовувати фактор раптовості, небезпеки та ризику в процесі військової підготовки.

Тому введення в обстановку напруженості, раптовості, небезпеки та ризику на етапі підготовки до дій військовослужбовців дозволить сформувати у них комплекс таких психологічних якостей, як самовладання, стійкість, рішучість, мужність і відвага, які за умов цілеспрямована діяльність є одним із джерел героїзму.

Розвиток відповідних характеристик відбувається в процесі психологічної підготовки, заходи якої здійснюються безперервно у навчально-тренувальному процесі, цілеспрямований розвиток, удосконалення психіки військовослужбовців, їх здатності успішно

витримувати найсуворіші випробування бойовими діями, моральні та фізичні навантаження; виявляє самовладання, стійкість, мужність у важкі та критичні моменти боротьби. Морально-психологічне забезпечення у Збройних силах України потрібно для підтримання обороноздатності держави в мирний і воєнний час, суттєвого зниження психологічних втрат військовослужбовців, морально-психологічної переваги над противником у прийнятті та виконанні поставлених завдань мирного і воєнного часу для належного виконання завдань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агаєв Н.А., Дикун В.Г., Стасюк В.В. Особливості організації морально-психологічного забезпечення в іноземних арміях : навч. під Києвом: Національний центр ЗС України, 2020.
2. Алещенко В.І. Морально-психологічне забезпечення застосування військ (сил): історія та сучасність: Навчально-методичний посібник. Ярків: ХВУ, 2000. 87 с.
3. Безбах В.Г., Вилко В.М., Гаврись О.В. Морально-психологічне забезпечення в Збройних Силах України: Навчально-метод. Київ: НАОУ, 2002. 232 с.
4. Білошицький В.І., Бех С.М., Скузь Ю.А., Стукан С.О. Область соціальної психології: Навчальний посібник. Київ: НТУУ ім. КП. І. Сікорського», 2019. 126 с.
5. Бойко О.В. і так далі. Основне призначення структур морально-психологічного забезпечення у Збройних Силах. URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/society/usnovne-priznachennya-moral-psychological-structure-zabezpechennya-zsu.htm> (дата звернення: 15.03. 2023).
6. Власов В.О., Білошицький В.І., Скузь Ю.А., Стукан С.О. Організація і методика виховної роботи з особовим складом Збройних Сил України: Навчально-методичний посібник. Київ: НТУУ ім. КП. І. Сікорського», 2016. 104 с.
7. Джіні Г. Скотт. Конфлікт інтересів. Як їх подолати. Київ: Зовнішторгвидав, 1991. 186 с.
8. Донченко О.А., Слюсаревський М.М., Татенко В.О., Титаренко Т.М., Хазратова Н.В., Бублик П.І. Область соціальної психології: Навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2008. 496 с.
9. Замана В.М., Воробйов Г.П., Ткачук П.П. Організація психологічної підготовки особового складу підрозділів Сухопутних військ: Навч. Львів: АСВ, 2012. 404 с.

10. Зон В.В., Кубіцький С.О., Слонімський В.Г., Великожон М.В. Інформаційна підготовка та пропагандистське забезпечення особового складу Збройних Сил України: Навч. Київ: ВОЦ «Київський університет», 2007. 225 с.
11. Криворучко П.П., Хміляр О.Ф., Шпак Р.А. Морально-психологічний стан військової частини: оцінка та прогноз: Навч. Київ: НАОУ, 2004. 52 с.
12. Кокун О.М., Агаєв Н.А. далі. Психологічне вивчення особового складу Збройних Сил України. Методичний посібник . Київ: ФОП Маслаков, 2019.
13. Концепції керівництва арміями країн НАТО (Концепції лідерства армій країн НАТО): докт. униз / О. Ф. Хміляр. Київ: НУОУ імені Івана Черняхівського, 2018.
14. Капосьльоз Г. В., Глова Л. А., Куліда І. М. Соціальна психологія у військовій практиці: навч. нижче Київ: НУОУ імені Івана Черняхівського, 2018.
15. Лайнбаргер П. Психологічний конфлікт. Київ: Логос, 2011. 350 с.
16. Методичне морально-психологічне забезпечення радника командирів військових частин (підрозділів) і служб, які залучаються до проведення антитерористичної операції . Київ: НУОУ, 2015. 88 с.
17. Морально-психологічне забезпечення військ (сил): Навч. Київ: НАОУ, 2007. 196 с.
18. Морально-психологічне забезпечення в Збройних Силах України: Підручник: 2 ч., 1 розд. / заг.за ред. В.В. Стасюка Київ: НУОУ, 2012. 682 с.
19. Морально-психологічне забезпечення підготовки та ведення бойових дій: Навчально-методичний посібник: Видання II, доп., у двох частинах: Частина I / Є.Ю. Литвиновський, О.І. Попович, В.І. Савінцев, В.В. Стасюк та ін.; потім. вид. Л.А. Ріпа в Києві: ВГІ НАОУ, 2003.

20. Морально-психологічне забезпечення підрозділів Збройних Сил України: навчальний посібник / А. О. Кобзар, В. Т. Марценковський, П. М. Слюсаренко та ін. Київ: НУОУ імені Івана Черняхівського, 2018.
21. В.В. Стасюк. Стационарний. Психологія локальних війн і збройних конфліктів: навч. Київ: НУОУ імені Івана Черняхівського, 2016.
22. Морально-психологічне забезпечення Збройних Сил України: Підручник: 2 ч. 1 розділ / за заг.ред. В.В. Стасюк. Київ: НУОУ, 2012.
23. Психологія екстремальної діяльності: навч. нижче Харків: НАНГУ, 2017. 17. Психологічне забезпечення в іноземних збройних силах: навч. внизу / кілька авт. Київ: НУОУ імені Івана Черняхівського, 2017.
24. Профілактика девіантної поведінки у військовослужбовців: навчально-методичний посібник / А.М. Романишин, Т.М. Мацевко та ін. Львів: НАСВ, 2017.
25. Психологічні знання для військового психолога з психологічних проблем. Методичний посібник / Кокун О.М., Агаєв Н.А., Пішко І.О., Лозінська Н.С. Київ: НЦЗС України, 2018.
26. Психологія бою: посібник / Грицевич Т. Л., Гузенко І. М., Капінус О. С., Мацевко Т. М., Романишин А. М.; за редакторську роботу А. М. Романишин та ін. Львів: Видавництво «Астроябія», 2017.
27. Осодло В.І., Стасюк В.В., Шевчук В.П. Інформаційно-комунікаційні технології в гуманітарній сфері Збройних Сил України: досвід, проблеми, перспективи: навч. Київ.: НАОУ, 2007. 492 с.
28. Скотт Ю.І. Боротьба, шляхи її подолання. Київ. 2014. 223 с
29. Стасюк В.В. і так далі. Психологія локальних війн і збройних конфліктів: підручник для студентів і студентів. Київ: НАОУ, 2006. 570 с.
30. Стресові проблеми здоров'я в умовах збройного конфлікту: монографія / В.С. Гічун та ін. Дніпро: Акцент ПП, 2019.
31. Стасюк В.В. Психологічне забезпечення бойових дій військ (сил) : навч. Київ: НУОУ імені Івана Черняхівського, 2014

32. Теорія і практика психологічної допомоги та реабілітації: навчальний посібник / колектив авторів; весь вид. В. Осодла. Київ: НУОУ імені Івана Черняхівського, 2019.

33. Прибутко П.С. і так далі. Інформаційний вплив: роль у суспільстві та сучасному військовому конфлікті: Монографія. Київ: Видавництво ПАЛИВОДА, 2007. 252 с.

34. Хоружий С.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С. Психологічна робота з посттравматичними стресовими розладами (ПТСР) у особового складу Збройних Сил України. Частина 2: Групові форми психологічної допомоги службам подолання наслідків психологічної травматизації. Методичний посібник . К.: НЦЗС України, 2017.

35. Ягупов В.В. Військова та соціальна психологія. Київ: Видавничо-поліграфічний центр Київського університету, 2000. 522 с.

36. Ягупов В.В. Морально-психологічна підтримка: Курс лекцій. К.: Видавничо-поліграфічний центр Київського університету, 2002. 349 с.